

ISSAI 10

Kõrgeimate kontrolliasutuste rahvusvahelisi standardeid (*International Standards of Supreme Audit Institutions*, ISSAI) annab välja Kõrgeimate Kontrolliasutuste Rahvusvaheline Organisatsioon (*International Organization of Supreme Audit Institutions*, INTOSAI). Lisateabe saamiseks külastage veebilehte www.issai.org.

Mehhiko deklaratsioon kõrgeimate kontrolliasutuste sõltumatuse kohta

INTOSAI AMETIALASTE STANDARDITE KOMITEE (PSC)
PSC KOMITEE SEKRETARIAAT
RIGSREVISIONEN • LANDGREVEN 4 • POSTKAST 9009 • 1022 KOPENHAAGEN K • TAANI
TEL:+45 3392 8400 • FAKS:+45 3311 0415 • E-POST: INFO@RIGSREVISIONEN.DK

INTOSAI peasekretariaat – RECHNUNGSHOF
(Austria Kontrollikoda)
DAMPFSCHIFFSTRASSE 2
A-1033 VIIN
AUSTRIA
Tel: ++43 (1) 711 71 • Faks: ++43 (1) 718 0969
E-POST: intosai@rechnungshof.gv.at
VEEBILEHT: <http://www.intosai.org>

Mehhiko deklaratsioon kõrgeimate kontrolliasutuste sõltumatuse kohta

Preambul

Kõrgeimate kontrolliasutuste rahvusvahelise organisatsiooni (INTOSAI) XIX kongress Mehhikos,

arvestades, et riiklike vahendite nõuetekohane ja tõhus kasutamine on riigi rahanduse õige haldamise ja vastutavate ametiasutuste otsuste mõjususe üks olulise tähtsusega eeltingimus;

arvestades, et Lima deklaratsioonis avaliku sektori auditi põhimõtetest (edaspidi „Lima deklaratsioon”) on öeldud, et kõrgeimad kontrolliasutused saavad oma ülesandeid täita üksnes siis, kui nad on auditeeritavast ettevõttest sõltumatud ja välismõjude eest kaitstud;

arvestades, et selle eesmärgi saavutamiseks on igal elutervel demokraatlikul riigil paratamatult vaja kõrgeimat kontrolliasutust, mille sõltumatus on seadusega tagatud;

arvestades, et Lima deklaratsioonis tõdetakse riigiasutuste täieliku sõltumatuse võimatust, on selles samuti mõõndud, et kõrgeimatel kontrolliasutustel peaks oma volituste täitmiseks olema talituslik ja organisatsiooniline sõltumatus;

arvestades, et sõltumatuse printsiipide kohaldamise teel on kõrgeimatel kontrolliasutustel võimalik saavutada sõltumatus mitmesuguste vahenditega ja eri kaitsemeetmeid kasutades;

arvestades, et käesolevas dokumendis sisalduvate sätete eesmärk on neid printsiipe kirjeldada ning neid peetakse iga sõltumatu kõrgeima kontrolliasutuse jaoks ideaalseks. On teada, et mitte ükski kõrgeim kontrolliasutus ei vasta kõigile neile sätetele, ja seetõttu on järgnevates suunistes esitatud uued head tavad kõrgeimate kontrolliasutuste sõltumatuse tagamiseks,

OTSUSTAB:

võtta vastu ja avaldada dokument pealkirjaga „Mehhiko deklaratsioon sõltumatuse kohta” ning seda tutvustada.

Üldosa

Kõrgeimad kontrolliasutused tunnustavad üldiselt kaheksat põhiprintsiipi, mis tulenevad Lima deklaratsioonist ja otsustest, mis võeti vastu INTOSAI XVII kongressil (Sõul, Korea), kui avaliku sektori nõuetekohase auditeerimise põhinõudeid.

1. printsiip

Asjakohase ja tõhusa põhiseadusliku või eraldi seadusega ette nähtud õigusliku raamistiku ja selle kohaldamissätete olemasolu

Vaja on õigusakte, milles on üksikasjalikult täpsustatud kõrgeimate kontrolliasutuste sõltumatus ulatus.

2. printsiip

Kõrgeimate kontrolliasutuste juhtide ja liikmete (kollegiaalse juhtimise puhul) sõltumatus, sealhulgas ametiaja kindlus ja õiguslik puutumatus töökohustuste tavapärasel täitmisel

Kohaldatavates õigusaktides peavad olema täpsustatud tingimused, mille alusel määratakse ametisse, nimetatakse uuesti ametisse, hoitakse teenistuses, kutsutakse ametist tagasi ja saadetakse pensionile kõrgeimate kontrolliasutuste juhid ja kollegiaalsete asutuste liikmed,

- kes on ametisse määratud, uuesti ametisse nimetatud või ametist tagasi kutsutud sellise protsessi käigus, mis tagab nende sõltumatus täidesaatvast võimust (vt ISSAI 11 INTOSAI suunised ja parim praktika kõrgeima kontrolliasutuse sõltumatus tagamiseks);
- kes määratakse ametisse tähtajaliselt ja piisavalt pikaks ajaks, et neil oleks võimalik oma volitusi täita ilma survestamist kartmata; ja
- keda ei ohusta töökohustuste tavapärase täitmise käigus tehtud või tehtavate sammude eest vastutusele võtmine.

3. printsiip

Piisavalt ulatuslikud volitused ja täielik otsustusvõime kõrgeima kontrolliasutuse ülesannete täitmisel

Kõrgeimatel kontrolliasutustel peaks olema õigus auditeerida

- riiklike rahaliste vahendite või varade kasutamist, olenemata saajate või soodustatud isikute õiguslikust olemusest;
- valitsusele ja avaliku sektori üksustele võlgnetavate tulude kogumist;
- valitsuse ja avaliku sektori üksustele raamatupidamise õiguspärasust ning korrektsust;
- finantsjuhtimise ja aruandluse kvaliteeti; ning
- valitsuse ja avaliku sektori üksuste tegevuse säästlikkust, tõhusust ja mõjusust.

Välja arvatud juhul, kui õigusaktides ei ole seda sõnaselgelt nõutud, ei auditeeri kõrgeimad kontrolliasutused valitsuse või avalik-õiguslike üksuste poliitilisi valikuid, vaid piirduvad poliitika elluviimise auditeerimisega.

Kuigi kõrgeimad kontrolliasutused järgivad enda suhtes kohaldatavaid seadusi, on nad vabad seadusandliku kogu või täidesaatva võimu suunamisest või sekkumisest järgmistes tegevustes:

- auditeerimist vajavate valdkondade valimisel;

- auditi planeerimisel, sellele tegevuskava koostamisel, selle läbiviimisel, selle kohta aruandluse koostamisel ja järeltegevuste korraldamisel;
- oma ametkonna töö korraldamisel ja juhtimisel; ning
- oma otsuste jõustamisel juhul, kui sanktsioonide kohaldamine on osa nende volitustest.

Kõrgeimad kontrolliasutused ei tohiks mingilgi moel olla otseselt või kaudselt kaasatud auditeeritavate asutuste juhtimisse.

Kõrgeimad kontrolliasutused peaksid oma töötajate objektiivsuse ja erapooletu käitumise kindlustamiseks tagama, et nende töötajaskonnal ei kujuneks välja liiga tihedaid suhteid auditeeritavate üksustega.

Kõrgeimatel kontrolliasutustel peaks oma töökohustuste täitmisel olema täielik otsustusvõime; nad peaksid tegema koostööd nende valitsusasutuste ja avalik-õiguslike üksustega, mille püüdluseks on parandada riiklike vahendite kasutamist ja juhtimist.

Kõrgeimad kontrolliasutused peaksid kasutama sobivaid töö- ja auditeerimisstandardeid ning eetikakoodeksit, mis tuginevad INTOSAI, Rahvusvahelise Raamatupidajate Föderatsiooni või teiste standardeid kehtestavate tunnustatud asutuste ametlikele dokumentidele.

Kõrgeimad kontrolliasutused peaksid nii, nagu on ette nähtud põhiseaduses, põhimäärustes või õigusaktides, esitama seadusandlikule kogule ja teistele riiklikele asutustele iga-aastase tegevusaruande, mis tuleks teha ka avalikkusele kättesaadavaks.

4. printsiip

Piiranguteta juurdepääs teabele

Kõrgeimatel kontrolliasutustel peaksid olema piisavad volitused, mis võimaldavad saada õigel ajal, piiranguteta, vahetu ja vaba juurdepääs kõikidele vajalikele dokumentidele ja andmetele, et täita nõuetekohaselt neile seadusega pandud töökohustusi.

5. printsiip

Õigus ja kohustus anda oma tööst aru

Kõrgeimatele kontrolliasutustele ei tohiks teha takistusi auditeerimise tulemuste avaldamisel. Seadusega tuleks ette näha, et nad esitavad ülevaate auditeerimise tulemustest vähemalt kord aastas.

6. printsiip

Õigus otsustada auditaruannete sisu ja tähtaja üle ning neid aruandeid avaldada ja levitada

Kõrgeimad kontrolliasutused saavad ise otsustada auditaruannete sisu üle.

Kõrgeimatel kontrolliasutustel on õigus teha oma auditaruannetes tähelepanekuid ja anda soovitusi, võttes vajaduse korral arvesse auditeeritud üksuse seisukohti.

Õigusaktides on antud minimaalsel hulgal nõudeid kõrgeimate kontrolliasutuste auditaruannetele ja vajaduse korral konkreetsed küsimused, mille kohta tuleks anda ametlik

audiitori arvamus või kinnitus.

Kõrgeimatel kontrolliasutustel on õigus otsustada oma auditiaruannete tähtaja üle, välja arvatud juhul, kui seaduses on ette nähtud konkreetsed aruandlusnõuded.

Kõrgeimad kontrolliasutused võivad arvesse võtta seadusandliku kogu või ühe selle komisjoni või ka valitsuse konkreetseid taotlusi uurimise või auditi korraldamiseks.

Kõrgeimatel kontrolliasutustel on õigus oma aruandeid avaldada ja levitada pärast seda, kui need on seadusega ettenähtud viisil ametlikult esitatud või asjakohasele asutusele edastatud.

7. printsiip

Kõrgeimate kontrolliasutuste soovitudele tuginevate tõhusate järeltegevuste olemasolu

Kõrgeimad kontrolliasutused esitavad oma aruanded vajaduse kohaselt kas seadusandlikule kogule, ühele selle komisjonile või auditeeritud üksuse juhatusel, et aruanded vaadataks läbi ja rakendataks järelmeetmeid kooskõlas valdkonna korrigeerimiseks antud soovitudustega.

Kõrgeimatel kontrolliasutustel on olemas oma järeltegevuste süsteem, mis aitab tagada seda, et auditeeritud üksused reageeriks vajaduse kohaselt kas kõrgeimate kontrolliasutuste ja seadusandliku kogu või ühe selle komisjoni või auditeeritud üksuse juhatusel tähelepanekutele ja soovitudele nõuetekohasel viisil.

Kõrgeimad kontrolliasutused esitavad oma järeldaruanded vajaduse kohaselt kas seadusandlikule kogule, ühele selle komisjonile või auditeeritava üksuse juhatusel, et aruanded vaadataks läbi ja rakendataks meetmeid isegi juhul, kui kõrgeimatel kontrolliasutustel endil on seadusega ette nähtud volitused järelmeetmete ja sanktsioonide kohaldamiseks.

8. printsiip

Finantsiline ja juhtimis- või halduslane autonoomia ning sobivate inim-, materiaalsete ja rahaliste ressursside olemasolu

Kõrgeimatel kontrolliasutustel peaksid olema vajalikud ja mõistlikud inim-, materiaalsed ja rahalised ressursid; täidesaatval võimul ei tohiks olla nende ressursside üle kontrolli ega ka nende otsest juurdepääsu. Kõrgeimad kontrolliasutused juhivad ise oma eelarvet ja jaotavad selle sobival viisil.

Seadusandlik kogu või üks selle komisjonidest vastutab selle eest, et kõrgeimatel kontrolliasutustel oleksid nõuetekohased ressursid oma volituste täitmiseks.

Kõrgeimatel kontrolliasutustel on õigus esitada seadusandlikule kogule vahetu pöördumine juhul, kui eraldatud ressursid on volituste täitmiseks ebapiisavad.